

סאחר כותלנוס

עלון לבוגרי ישיבת "הכותל" ס פרשת "שמות" תשע"ב ס מספר 62

גאולה עם דרך ארץ

הרב טוביה ליפשיץ

בתחילת חומש שמות עוסקת התורה בשעבוד, בגזירת המתת הילודים, הולדת משה, גידולו בבית פרעה, ההתגלות בסנה ושילוחו של משה לגאולת ישראל. בעקבות דברי הקב"ה חוזר משה למצרים ומתייצב לפני פרעה, שליחות זו נכשלת כאשר פרעה מכריז ואומר: "וַיֹּאמֶר פֶּרְעָה: מִי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמֵּעַ בְּקִלּוֹ לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל, לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה', וְגַם אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח" (שמות ה',ב'). בתחילת פרשתנו מוצאים אנו שליחות מחודשת של משה אל בני, ולאחריה חידוש השליחות אל פרעה.

בצורה די מפתיעה ובלתי צפויה, לא ממשיכה התורה בסיפור המתבקש (הוא ממשיך בפרק ו' פסוק כ"ח) אלא מקדישה י"ד פסוקים לייחוסם של משה ואהרן ומקומם ברשימת הייחוס של שבטי ישראל. מה עניינם של פסוקים אלו לפרשת השעבוד וגאולת מצרים? מדוע שובצו כאן, ומה בא עניין זה ללמדנו? ראשונים ואחרונים עסקו בעניין זה כל אחד לפי דרכו.

הרמב"ן (פסוק י"ד) מסביר את הדברים כך: "אֱלֹהֵי רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתֵינוּ לֹא רָצָה הַכְּתוּב לְהַתְּחִיל אֱלֹהֵי שְׁמוֹת בְּנֵי לִוִּי לְתוֹלְדוֹתֵינוּ, שֶׁלֹּא יִרְאֶה שִׁיחָה לִוִּי בְּכֹר הַיָּחִס מִכָּאֵן וְאֵילָךְ לְכַבּוֹד מֹשֶׁה, אֲבָל הַזִּכִּיר אֶחָיו הַגְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ וְהוּא נִמְנָה שְׁלִישִׁי. וְהַזִּכִּיר בְּבִנֵּי לִוִּי "לְתוֹלְדֵינוּ", כִּי בְּרַאבוֹן וּשְׁמֵעוֹן לֹא מִזְכִּיר רַק יוֹרְדֵי מִצְרַיִם עִמָּהֶם, וּבְלִוִּי יִזְכֹּר תוֹלְדוֹתָיו וּשְׁנוֹתָיו וְתוֹלְדוֹת אֲבוֹת הַנְּבִיאִים וּשְׁנוֹתָם לְכַבּוֹדָם. וְעוֹד כִּי הֵם בְּעֶצְמָם חֲסִידֵי עֲלִיּוֹן רְאוּיִין לְסַפֵּר בָּהֶם כְּאֲבוֹת הָעוֹלָם".

הספורנו מדגיש את מעלתם של משה ואהרן שהיו לפי דבריו: "נכבדים מכל האומה" והיה ראוי למנותם שרים על ישראל. לפי דבריו גם לשבט ראובן וגם לשבט שמעון לא היו אנשים מתאימים ברמה הזאת, ולכן התחילו למנות את שרשרת היחס, כדי לראות מי מתאים וכאשר הגיעו לשבט המתאים ולאנשים הראויים, נעצרו בהם, הם נבחרו לתפקיד. גאולת ישראל ממצרים הייתה משימה מורכבת, תפקידו של מי שנבחר לטובת פעולה זו כפול. מחד צריך הוא לשכנע את בני, עם שמצוי שנים רבות תחת השיעבוד ואיבד את האמונה בעצמו וביכולתו לשנות את המצב. "וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם: יֵרָא ה' עֲלֵיכֶם וְיִשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבָּאֲשֵׁתֶם אֶת רִיחֲנוּ בְּעֵינֵי פֶרְעָה וּבְעֵינֵי עֶבְדֵּי לְתֵת חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ" (ה', כ"א) ובנוסף "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקְצָר רוּחַ וּמַעֲבָדָה קָשָׁה" (ו',ט) ומאידך צריך לעמוד בהתמודדות לא קלה מול פרעה וחבר מרעיו, גם כנגד החבורה הזאת המשימה אינה קלה.

יוצא אם כן שבתוך כל תהליך הגאולה, מספרת לנו התורה שהקב"ה מתבונן ובוחר את מי שראוי ומי שמתאים. ריבונו של עולם לא מוצא בבכור בני יעקב ובמשפחתו העניפה מנהיג ראוי. כך גם במשנהו שבט שמעון. רק בשבט לוי מצא מי שראוי להנחיל מורשה לדורות, דעת אלוקים בלי שום פקפוק והתמודדות עם המצב המיוחד. ולכן יש הפסקה בסיפור הגאולה, ונכנס עניין ייחוסו של משה. בצורה שונה ומעניינת מפרש הרב הירש את הפסוקים בהם אנו עומדים. הוא מעניק לכל הסוגיה זווית הסתכלות אחרת. "גם בתקופה העתיקה קרה שאנשים, שהצטיינו כמטיבי עמם, ניטלה מהם אחרי מותם דמותם האנושית, ובגלל עלילות פאר "אלוהיות" זכו למוצא "אלוהי". הלא ידוע לנו על יהודי אחד מדור מאוחר יותר, שתעודת ייחוסו לא נמצאה בידו, והואיל ולא נמצאה, ויען כי הביא להם לבני האדם מעט ניצוצות-אור, שאך שאלם ממש האיש, הפך בעיני הגויים לברוא-אלוהים, ופשע היה להטיל ספק באלוהותו. משה שלנו היה אדם, נשאר אדם, ולעולם לא יהיה כי אם אדם. ובשעה שכבר קרנו פניו ממראה האלהים, כבר הוריד התורה משמים וכבר הולך בניסים את העם

נחום גוטמן, ה'תרצ"ג

תהילים של שבת – פרק מ"ו הרב ישעיהו הדרי

עיקרה של הפרשה עוסקת בשבע מהמכות שבאו על מצרים. מכות שהיה בהם מן שידוד מערכות הטבע, שינויים במהלך העולם כדי להודיע על כוחו וגבורתו של אלוהי ישראל. אומנם לפני שהתורה מספרת על כל אלה

באו כעין שתי הקדמות. האחת המתייחסת לעניין שמות האלה, דבר שנתעצם בו משה בגילוי הראשון בסנה. והשנייה – פרשת הייחוס של משפחות בני יעקב עד למיקומם של משה ואהרן באילן היחש הישראלי.

המאורע ההיסטורי עליו סובב הפרק בתהילים הוא סתום וניתן להתפרש בכמה אנפין, גם אם הרקע הכללי של הפרק נהיר וברור. שינויים הרסניים מתרחשים, חוקי הטבע מתבטלים, כוחו של הקב"ה מתגלה גם בחיי החברה והממלכה וכבודו מתעלה. בתוך כל אלה מתחזק בטחון ישראל, הם אינם יראים מכל הסובב אותם וביטחונם באלוהי יעקב מתגבר.

רובו של התיאור מתאים גם למצבם של ישראל בתקופה שבאו המכות על המצרים. אומנם פסוק אחד, זה המספר על "עיר האלוקים" אין לו משמעות בתפיסה זו, אבל רובם של התיאורים אפשר להם להתפרש על המהומה שבאה על מצרים. כמו כן מדגיש משה מפעם לפעם שתכלית המכות "למען תדע כי אין כה' אלהינו" (ח,ו) "בַּעֲבוּר הָרָאִתָּךְ אֶת כְּחֹדֵי וְלִמְעַן סִפֵּר שְׁמִי בְּכָל הָאָרֶץ" (ט,טז), ובמקביל לכך בפרקנו "כִּי אֲנֹכִי אֱלֹהִים אֲרוּם בְּגוֹיִם אֲרוּם בְּאָרֶץ".

אכן, גם לשתי ההקדמות למסכת המכות ניתן למצוא רמזים בפרק. את משמעותו של השם ש-די המופיע בתחילת הפרשה פרשו ראשונים מגזרת שדוד, מנצח ומשדד את מערכות הטבע. לכך אפשר למצוא סימוכין בפסוק הנזכר בפרק ובדרשתו במסכת ברכות (ז' ע"ב)

ארבע ממכות מצרים אריה סנדיק

א לַמִּנְצָח לִבְנֵי קָרַח עַל
עֲלְמוֹת שִׁיר: ב אֱלֹהִים לָנוּ
מַחֲסֶה וְעַז עֲזָרָה בְּצָר וְת
נִמְצָא מָאֵד: ג עַל כֵּן לֹא
נִי רָא בְּהִמְיֹר אֶרֶץ וּבְמִוֹט
הָרִים בְּלֵב יָמִים: ד יִהְיוּ
יַחְמְרוּ מִיָּמֵינוּ יִרְעֲשׂוּ הָרִים
בְּגִאֲוָתוֹ סֵלָה: ה נָהָר פִּלְגִּיו
יִשְׁמַח וְעִיר אֱלֹהִים קָדֵשׁ
מִשְׁכְּנֵי עֲלִיוֹן: ו אֱלֹהִים
בְּקִרְבָּה בַּל תִּמְוֹט יַעֲזְרָה
אֱלֹהִים לְפָנוֹת בְּקָר: ז הָמוּ
גוֹיִם מִטּוֹ מִמְלָכוֹת נָתַן בְּקוֹלוֹ
תְּמוּגָה אֶרֶץ: ח ה' צְבָאוֹת
עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: ט לָכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה'
אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאָרֶץ: י
מִשְׁבִּית מִלְחָמוֹת עַד קִצָּה
הָאָרֶץ קָשֶׁת יִשְׁבֵּר וְקַצֵּץ חֲנִית
עֲגָלוֹת יִשְׁרֹף בָּאֵשׁ: יא הֲרָפוּ
וַדְּעוּ כִּי אֲנֹכִי אֱלֹהִים אֲרוּם
בְּגוֹיִם אֲרוּם בְּאָרֶץ: יב ה'
צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב לָנוּ אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב סֵלָה:

"לָכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאָרֶץ" ההוראה הפשוטה של "שמות" היא שממה והרס, ואולם בשיטת ה"אל-תקרי" דרשו חז"ל שמות. ובא על כך פרושו של הרב קוק (עין איה ברכות ז', כ"ט) "בחורבנות אינו נראה שום חכמה ותכלית לפי ההשקפה הראשונה, אבל כשאנו רואים התכלית של המציאות והשלמות היוצאות מהחורבנות, אנו מכירים שהם בחכמה ועצה של גדול העצה יתברך". בתוך השממה והשיממון מונח שם גדול של מציאות מתוקנת העולה מתוך החורבן.

מכות מצרים יסודם בשמה שבאה על הארץ, אבל סופם הביא ל"וַתַּעַשׂ לָךְ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה" (נחמיה ט', י').

(בכך ניתן למצוא רמז לשמות ראשי האבות בפרשה). אפשר שאף בפזמון הנשנה ומחלק את הפרק "מִשְׁגֵּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב" ניתן לפי פירושו של "מגיד צדק" (מתלמידי הגר"א) למצוא קשר לפרשה. "זכר אלוהי יעקב על שם הבטחתו ליעקב אנוכי ארד עמך מצרימה ואנוכי אעלך גם עלה".

פרשת השבוע בהלכה – שובבי"ם הרב לירון כהן

בתפילת מוסף של ראש חודש, בשנים מעוברות עד אדר שני, נהגו להוסיף בברכת היום המתחילה "אלהינו ואלוהי חדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה" את המילים "ולכפרת פשע". **בספר עולם התפילות** (ח"ב עמ' פ"ז – פ"ח) דן במשמעות תוספת זו בהקשר לתקנת שובבי"ם ת"ת שיסודה דווקא בשנים מעוברות, ומסביר בהרחבה את טעמי ומנהגי ימים אלו.

"והנה אותו צורך מוגבר בכפרת עוונות בשנה המעוברת שבא כאן לביטוי, נראה שקשר לו עם העובדה שבכלל רואים בחורף הארוך של השנה המעוברת זמן שטעון ישועה יותר מתמיד, על כן הוא גם זקוק יותר מכל זמן אחר לכפרת עוונות. דבר זה מוצא את ביטויו בתקנת שובבי"ם ת"ת. "יש נוהגין בשנה מעוברת לקבוע תענית בכל יום ה' מפרשיות שובבי"ם ת"ת, ויש אומרים גם בפרשיות ויקהל ופקודי, ואומרים שומר ישראל." (שו"ע אורח סימן תרפ"ה, במג"א). טעמים שונים מובאים ביסוד תקנה זו. לפי **הלבוש** (שם) יש עוד טעם אחר והוא כי ראו קדמונינו שהנשים המעוברות היו עלולים להפיל עובריהם בשנים המעוברות ותקנו להתענות אלו הח' תעניות כנגד כל ב' וה' של חודש העיבור משום הנשים המעוברות שלא יפילו. את התענית קבעו בימי חמישי על פי האמור בירושלמי (תענית פ"ד הלכה ג') "בחמישי היו מתענין אנשי המעמדות על המעוברות שלא יפילו ועל המיניקות שלא ימותו בניהן" והוא משום שימי החמישי מסוגלים לפריון כאמור בכתובות (ה' ע"א) "בתולה נישאת ברביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים". והחלו לצום תעניות אלה החל בשבוע של פרשת שמות משום שבפרשה זו מדובר בפוריותם של בני ישראל ומטעם זה קוראים פרשה זו בשחרית ביום ה' גם כאשר יש מניין של צמים, כאשר במנחה קורין פרשת "ויחל משה" כרגיל בתענית ציבור, וכך נוהגים בכל ימי החמישי עד פרשת תצוה.

אחרים קושרים תעניות שובבי"ם ת"ת עם סכנותיו של החורף הארוך הנראות בשנה מעוברת במידה רבה יותר, ועל טעם זה גם מראה הסליחה החוזרת ונאמרת בהן "אל נא רפא נא תחלואי גפן פוריה" והיא סליחה - תפילה לשמירת תינוקות מפני תחלואי עונת החורף. שוב טעם אחר מובא **בבאר היטב** (שו"ע אורח חיים סי' תרפ"ה): "וכתב האר"י ז"ל בפ' התורה שימים אלה מסוגלים לתקן עון קרי יותר מכל השנה להמתענים בהן, לכן מתחיל מ' שמות שאז התחיל השיעבוד

שנתקן הקרי דאדה"ר ונגמר בפרשה "כי תקנה עבד עבְרִי" ע"ש. נראה, שדעתו של האריז"ל יסודה בהכרה שעבירה זו מבליטה יותר מכל אחרת את אי בשלותם ואי מוכנתם של ישראל להיגאל מליל הגלות למרום פיסגת הקדושה לפניו ית'. דוקא בשנה המעוברת שבה מתארכת מניית ישראל את לוח השנה על פי הירח בחודש נוסף צריך לבקש כפרה ביתר שאת. ואכן קיימו תחילה בתקופה זו ארבעים תעניות, וכפי שהמליץ **בעל הרוקח** בהלכות תשובה "תשובת המשקל, כפי שנהנה בנשיקה ובמשמוש ובהעראה יש לו להצטער בדאגת הלב ויתענה לכל הפחות מ' יום" ובעל **ספר חסידים** (סי' קע"ו): "אבל צריך כפרה על שהוציא ש"ז ישב בקרח בימי החורף או יתענה מ' יום בימי החמה" ארבעים יום אלה משתרעים על ששת השבועות שבהם קוראים פרשיות שמות ועד משפטים ואשר בהם קוראים על גלות מצרים (ראה רש"י שמות כ"ד א' "פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות") מראשי תיבותיהן של פרשיות אלה נוצר הציון שובבי"ם, על פי הכתוב בירמיה (ג', ד') "שובו בָּנִים שׁוֹבְבִים נָאם ה'." רק מאוחר יותר הוסיפו עליהן את הפרשיות תרומה תצוה כאמור **במטה משה** (סי' תתרכ"ג): "בעיבור רגלין לקבוע תענית לסימן שובבי"ם ויש אומרים גם ת"ת".

על יסוד תקנה זו בשנים מעוברות כתב **בספר חכמה ודעת** (הרב משה שטרנבוך, שמות עמ' קט"ז): "ושנת העיבור עניינה שמתאימים את שנת הלבנה לשנת החמה ע"י תוספת של חודש. הלבנה רומזת לזמנינו שחסר קדושה כמו שאור הלבנה פגום, כך מי שפגם באות הברית שנקרא פגום, מוסיף בתורה ובעבודה ואז ישוב אורו כאור החמה."

השל"ה הקדוש דן בהרחבה במהותם של ימים אלו (בהלכות תשובה ובמסכת יומא חלק ב דף קפ"ב סוף פרק תורה אור) "עניין שנהגו להתענות ולעשות תשובה מצאתי בקונטרס האר"י ז"ל סודם ועיקרם של תעניות ארבעים יום אלו נתקנו על עון של זרע לבטלה הנקרא שוחטי ילדים ועל ידי כן תעלה למעלה וישארו מתים, וזהו סוד "שובו בָּנִים שׁוֹבְבִים", פי' אותן הבנים שמסר אל הקליפות בהשחתת זרעו ואז מתלבשים תוך הקליפות ונעשו שובבים ועתה שובו בנים שובבים הנ"ז מתוך הקליפות ושובו אל הקדושה, ובחלק התורה שבכתב בפ' שמות שם תמצא השייכות שיש לזה דוקא באלו הפרשיות שמות וארא עיי"ש"

החיד"א (ברכי יוסף סימן תרפ"ה) כתב על אופן הכפרה ע"י תעניות בימים אלו: "וכבר נודע שמנהג תעניות אלו לתקון הקרי, וכיוצא, כמפורסם בספרי מוסר וקבלה. וצריך להתענות פ"ד תעניות רצופים, וישלימם בהפסקות קטנות כנודע. ואם הוא חלוש לפחות יתענה מ' יום רצופים, ואם לאו לא עשה כלום לפרט תיקון זה. וכתב מהר"ז זצ"ל (שער רוח הקדש דרוש ג דף ו

היא למעלה ממ' יום, ומ' יום היא תקופה חשובה בחיים שיש בה לשנות את הטבע ולעבור מדרגה לדרגה בחיים כמו שמצינו שבכל פעם שעלה משה למרום עלה למ' יום. ומצינו בנועם אלימלך (צעטיל קטן אות ט"ז) שמי שטבעו אינו מתמיד בלימודו ירגיל עצמו מ' יום ללמוד יותר מהרגיל וע"י זה יעזרוהו מן השמיים להיות מוסיף והולך בשבירת מדות הרעות עד תומם."

גישות אלו מצאו את ביטויים בתשובת הגר"ע יוסף בשו"ת יביע אומר (ח"ב אור"ח סימן כח): "שבכל הצומות שאינם חובה כגון תענית שובבי"ם וכיו"ב, אין להם לת"ח או מלמדי תינוקות או פועלים להתענות, שממעטים במלאכת שמים, או משום חשש גזל. וע' בברכ"י (סי' תקע"א סק"ב), שאפילו למי שמחמיר לת"ח שחטא, שצריך להתענות לכפרת עונותיו. אין להחמיר במלמדי תינוקות כיון שממעט בלימוד התינוקות דחשיב טובא. וגם הוי גזל הרבים. ע"ש. ונראה דה"ה לפועלים ופקידים דאיכא חשש גזל. וכדאיתא בירושלמי (פ"ז דמאי) ה"ל...ומכ"ש לדעת ה' זרע אמת (חאר"ח סי' פט), שאפילו החוטא בעבירות חמורות, אין לו לישב בתענית, אם גורם לו ביטול תורה. ע"ש. וע"ע במש"כ בשו"ת יביע אומר (ח"א חיר"ד ס"ס יד). שבדאי שאין לת"ח להחמיר ולהתענות כשנפל מידו התפלין. [ולפע"ד י"ל כן אף בנפל ס"ת מידו באונס שלא יתענה אלא יפדה התענית בצדקה]. וכן אם ראה הס"ת שנפל אין לו להחמיר ולהתענות. (וה"ה למלמד תינוקות ופועלים ושאר שכירים). שהיא חומרא המביאה לידי קולא. ותו לא מיד. ונסיים בדברי המשנ"ב בהלכות תענית (אור"ח סימן תקע"א סק"ד): "ומ"מ אין צריך לסגף עצמו כל כך בתענית וילמוד יותר ממה שהיה רגיל. וכעין זה איתא בתנחומא אם חטא אדם ונתחייב מיתה לשמים מה יעשה ויחיה? אם למוד לשנות פרק אחד - ישנה שני פרקים, ואם דף אחד - ישנה שני דפין, וכל זה הוא לאחר ששב מדרכו הרעה דאי לאו הכי הרי הוא כטובל ושרץ בידו."

בשיא גדולתו של האדם, כאשר עלולות להתעורר אצלו ואצל הסובבים אותו מחשבות על אנושיות, מספרת לנו התורה את הפרטים הקטנים, השוליים לכאורה, רק כדי לקבוע בנפשנו שמדובר באדם בן תמותה. האדם בדרך חייו, בעבודתו ובעמלו יכול להיות "איש הָאֱלֹהִים" (דברים ל"ג, א) אבל לעולם יישאר איש. מלאכתו ושליחותו של הקב"ה בעולם, מתבצעים רק ע"י אדם, המאמץ צריך להיות מושקע כדי להיות ראוי. לא חלילה כדי להפוך למשהו אחר. "ואביתה תהילה מבשר ודם... ונותנים לב פאר חי העולמים תפארתך עליהם" (פיוט למוסף יוה"כ). בשיאה של פרשת גאולת מצרים, מלמדת אותנו התורה פרשה בדרך ארץ.

ע"ד) שאפי' עשה תעניות כיום כפור אינו נחשב כי אם ליום אחד דוקא, וזה כתוב מכ"י מהר"ש ויטאל בן הרב מהרח"ו זצ"ל, ודלא כמי שכתב להפך. גם לא נזכר בדברי מהרח"ו כי אם הפסקת שני ימים שעולה ז"ך, והפסקת ג' ימים שעולה מ', ותו לא. ומנהג תעניות אלו בכל השנים, אלא שבשנה מעוברת מתקן יותר כמ"ש מהרח"ו זצ"ל. ובימים אלו הוא תקון גדול לקדש עצמו במותר לו, ואין להאריך כאן. אלא שבדורות האחרונים התייחסו הפוסקים לחלישות הדורות (כנראה גם רוחנית ולא רק פיסית) וממילא לקושי בקיום ענייני התענית כנדרש. כך סיכם את הדברים בספר שבילי המנהג (שבת ומועדים ח"א עמ' קע"א): "וראוי לציין מה שכתב בספר עבודת הקודש להחיד"א זצ"ל דאדם שאינו יכול להתענות בימי השובבי"ם ת"ת צריך לפחות לפדות את תעניתו בצדקה. וכן ידוע בשם החפץ חיים שאם אין האדם יכול להתענות לפחות יתענה במקום זה 'תענית דיבור' וכן ידועים דברי רבינו יונה בספר היראה שאם אינו יכול להתענות לפחות ישבור תאוותיו ובאמצע אכילתו יפסיק לכבוד הבורא יתברך. וע"ע ביסוד ושורש העבודה (שער י"ב שער המפקד פרק ב' תיקון ימי השובבי"ם) שהביא דצריך להרבות בלימוד התורה על חשבון השינה בימי השובבי"ם עיי"ש". בעקבות כך כתב בנתיבות שלום (הקדמה לחוברת שובבים) בשם האר"י "כי כל מה שתמצא בראשונים תוכחות על עוון סיגופין ויסורים קשים, לא נזכרו אלא למי שאין עמלו בתורה. אבל מי שתורתו אומנותו ויודע דעת ויראת ה' זאת היא תקנתו, לא יחליש ולא יתבטל מתלמודו, אך יום אחד בשבוע יתרחק מבנ"א ויתבודד בינו ובין קונו ותתקשר מחשבתו בו יתברך. ובענין זה יש להוסיף מה שכתב ביסוד העבודה (לר' אברהם מסלונים ח"ג פ"ה אות ח') שהקובע לו ללמוד ה' שעות בלי שום הפסק דיבור הוא עניין נפלא המועיל ומזכך ומכפר ומביא אותו אדם לתשובה ולכפרה מעולה... ותקופת השובבים

במדבר והנחילם נצחונות יה - ציווהו כאן ד' להציג את תעודת ייחוסו ולהצהיר בזאת על העבודה, כי: "בְּיוֹם דָּבָר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם", הכל הכירו את הוריו והורי הוריו, דודיו ודודותיו, דודניו ודודניותיו. את כל ייחוסו ואת כל קרוביו הכירו. זה שמונים שנה ידעוהו כבשר ודם, כפוף לטבע האדם על ליקוייו וחולשותיו, על דאגותיו וצרכיו, איש ככל יתר האנשים, ביניהם נולד וחונך. "הוא אֶהְרֶן וּמֹשֶׁה", הם המְדַבְּרִים אֶל פְּרַעֲה... הוא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן (ו, כז) - בשר ודם ככל אדם, ובהם בחר ד' להיות לו לכלים בעשיית מלאכתו הגדולה; בשר ודם ככל אדם - והם ביצעו את מלאכתו הגדולה של ד'". (שם ו', י"ד-ל')

המשך
מעמוד 1
גאולה
עם דרך
ארץ

מחמאות ולקבלן כבר מתחילת הנישואין (והדבר נכון, כמובן, גם קודם לכן, בין איש לרעהו ובין אשה לרעותה) הבית יבנה על בסיס של אווירת של נועם ושמחה. ולכן בני הזוג מוזמנים לעדן את הקשר ביניהם, להמיס את החלקים הלא פתוחים שביניהם דרך המחמאה.

ניתן להחמיא בקצרה או באריכות, על דברים שגורתיים או על דברים מיוחדים. ישנן מחמאות צפויות וישנן מפתיעות. מה יהפוך את המחמאה ליותר משמעותית? שלושה תנאים למחמאה "מושלמת":

הפרוט. ככל שהמחמאה יותר מפורטת ומתארת את הנושא היא יותר מתקבלת על לב השומע, וגם מגדילה את המבט החיובי של נותן המחמאה. לדוגמא: לומר לבן הזוג "אתה צדיק ומתחשב כל כך", או אפילו "תודה על שסדרת יפה את המטבח" זה נחמד לשמוע, אבל יתכן שהשומע – יגיד משהו מעין "נו טוב, לא עד כדי כך..." אבל אם נגיד: "תודה על הכלים ששטפת, ראיתי שדאגת להחזיר את כל מה שהיה על השיש למקום, ניקית את המסננת ואף רוקנת את הפח" זה נשמע אחרת! העושה יחייך בהנאה והאומר יתפעל!

ביטוי הרגש של נותן המחמאה – היינו, לבטא מה המעשה שנעשה עושה לי, לנותן המחמאה בפן הרגשי. דוגמא: "מאוד שמחתי כשראיתי שהמטבח כ"כ נקי". או "הופתעתי לראות איך הכל מסודר".

הדגשת תכונותיו של מקבל המחמאה – היינו, מה למד "נותן המחמאה" על "מקבל המחמאה" מתוך המעשה או הדיבור שראה לפניו, מבחינת תכונות – חיוביות באפיו של זה. דוגמא: "זוה מזכיר לי עד כמה אתה זריזה" או "היסודיות שלך מעוררת התפעלות" או "יש לך חוש ארגון מפותח" וכו'.

היכולת לומר מחמאה לבן הזוג הכוללת את שלושת החלקים היא תוצר של הרגל הנבנה באמצעות אימון! זה נשמע לכם מסורבל? - נסו!

כמובן, שלא בכל מחמאה או הבעת תודה יש לבטא את כל מרכיבי המחמאה. אם בעלי מזג לי כוס מים – לא אתאר זאת בפרוט ולא אנסה לאתר תרומה שהביאה אותו לכך. אומר רק "תודה".

אבל אם נשים לב נגלה שבין בני זוג ישנן התנהגויות והבעות כאלה שאנו יכולים להפוך אותן למשמעותיות באמצעות המחמאה- וכך נגדיל את האווירה הטובה בינינו – ובהמשך גם עם בני ביתנו. נסו והיווכחו – זה עובד!

וכבר מראש אנחנו מחמיאים לכם על פתוח מיומנות המחמאה בביתכם – זה מעודד ומשמח כל שומע, וגם מלמד על נכונותכם להשקיע בבניין הבית השלם. בהצלחה!

קורה לכם לפעמים שאתם נזכרים במקום – בבית בו ביליתם בילדותכם – ואתם מתגעגעים?

בין שאותו בית הוא בית הוריהם ובין שהוא בית אחר- חשבתם פעם מה מאפיין את אותו בית? מה היה בו שמעורר בכם געגועים? איזו אוירה הייתה בו? ודאי אתם יכולים לתת לעצמכם יותר מתשובה אחת. אך אם נאסוף את התשובות של קבוצת אנשים שהתייחסה לנושא ונסה למצוא את המכנה המשותף ביניהם – קרוב לודאי שנמצא שהמשותף הוא שהבית הנכסף הוא בית בו הייתה אוירה נעימה! מהי "אוירה נעימה" אליה אנו מתגעגעים ושואפים?

אוירה של שמחה (לעומת דיכאון), של אופטימיות (לעומת פסימיות), של אמון (לעומת חשדנות), של בטחון (לעומת חוסר ודאות), של חמימות וקרבה (לעומת קרירות וריחוק), של אהבה והערכה (לעומת ביקורת), כל התכונות הללו עוטפות אותנו בהרגשה של נינוחות ופתיחות המעוררות את הרצון להיות שייך למקום זה, ולהיות חלק מאותה אוירה. אז איך נביא את הנעימות הזאת על כל מרכיביה אל תוך ביתנו?

במסכת אבות פרק ב' אנו למדים מהי "הדרך הטובה" שידבק בה האדם – רבי אליעזר אומר "עין טובה". היכולת להתבונן אל המציאות ולמצוא בה טוב תלויה בתכונת ה"עין הטובה" של המביט. ככל שהמביט מרגיל את עיניו להיות טובות הוא יראה דרכן את הטוב המאיר והיפה שסביבו: "כי מי שיש לו עין טובה היא מידה שגורם לאדם טוב הרבה... כי כל שעה וכל רגע רואה אצל בני האדם עושר וגדולה ושאר מעלות ועינו טובה בבריות" (מהר"ל).

ואותו מבט טוב עם הסביבה הקרובה לאדם- עם בת זוגו – ובהמשך עם בני ביתו היא "הדרך הטובה" ליצירתו של בית שיש בו אקלים נפשי ורגשי שנועים להיות בו. וכיצד נרכוש את ה"מבט הטוב"?

אחת הדרכים היא ע"י **מחמאות** הדדיות בין כל בי הבית ובמיוחד בין בני הזוג. המחמאה – כשמה כן היא! מרככת, מעדנת ממיסה חלקים קשים – כמו חמאה. כמו כן אנו שומעים בה את החום. המחמאה מחממת – מביאה חמימות נינוחות וקירבה (בניגוד גמור לביקורת שמפזרת סביבה גלי קור!).

בבית הנוסטלגי אותו הזכרנו בפתיחה – כנראה נשמעו הרבה מחמאות, האנשים שגרו בו **קיבלו** מחמאות וגם **נתנו** מחמאות בטבעיות. את היכולת הטובה להחמיא לומד הילד דרך ביתו, דרך הוריו. ככל שבני הזוג מתאמנים ברכישת המיומנות **לתת**

שאלות משו"ת אתר הישיבה

הנכם מוזמנים לשלוח את שאלתכם ל"שאל את הרב"

<http://www.hakotel.org.il/hebrew/ask-the-rav>

עריכת אירוע באולם לא כשר

שלום כב' הרב, ברצוני לשאול 2 שאלות:

1. האם מותר לערוך אירוע במקום שאין שם כשרות (מסעדה ללא כשרות) כאשר מביאים קייטרינג כשר ממקום אחר או שיש בזה עניין של מראית עין ולכן אסור?
2. במידה ואסור: אם כבר נקבע אירוע במקום כזה האם מותר להשתתף באירוע במקום כזה? תודה רבה!

המשיב: מו"ר הרב אביגדר נבנצל שליט"א

1. לכתחילה אין ראוי לערוך אירועים במקומות שאינם מחזיקים בתעודת כשרות, אלא עלינו לחזק ידי המקומות המחזיקים בתעודת כשרות כדת וכדין.
2. עדיף להימנע מהשתתפות באירועים הנערכים במקומות שאינם מחזיקים בתעודת כשרות. אמנם, במידה וההימנעות תגרום עוגמת נפש לאנשים אחרים, אפשר להיות נוכחים באירועים הנערכים במקומות אלו. ביחס לאכילה, יש לוודא כי בעלי הקייטרינג מחזיקים בתעודת כשרות כדת וכדין וכן לוודא כי הכנת המאכלים קודם האירוע והגשתם בזמן האירוע נעשתה אף היא בשמירה על כל כללי הכשרות.

מזל טוב לרב דוד תורג'מן לרגל נשואי בנו • ליוחאי כהן, לליאור סומך, לדניאל בן דוד, לרגל אירוסיהם • לראש הישיבה הרב ברוך וידר לרגל הולדת נכדו • לאריאל אלון לרגל הולדת בתו • תנחומינו לאמיתי קידר בפטירת אימו ז"ל, ולשמה פטרובר בפטירת אחותו ז"ל

• בשבת פרשת שמות, התקיימה בישיבה שבת בוגרים לבוגרי תוכנית בני חור"ל. רוב הבוגרים לומדים בימים אלו לימודים אקדמיים בארה"ב וניצלו את חופשת הסמסטר לביקור בארץ ולביקור בביתם הרוחני בארץ, ישיבת הכותל. בשבת נכחו מעל 200 איש, הבוגרים, תלמידי הישיבה מבני חור"ל

השוהים כעת בישיבה, מספר זוגות צעירים מבוגרי התוכנית וכן הצוות החינוכי המלווה את התוכנית. בשבת, שהצטיינה באווירה מרוממת ושמחה במיוחד, שמעו הבוגרים שיחות ושיעורים מפי ראש הישיבה הרב ברוך וידר ומפי רבני תוכנית בני חור"ל. אנו תקווה כי המטען הרוחני שספגו בשבת ילווה אותם בהמשך דרכם עד שנזכה לראות "ושבו בנים".

• הישיבה נמצאת בשבוע זה בעיצומו של שבוע חזרה לקראת מבחן גפ"ת שיתקיים אי"ה ביום חמישי בבית המדרש של הישיבה שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה אמן.

• קישור לידעיה על סיור הרב הדרי בת"א: <http://hakotel.org.il/hebrew/news/?id=513>

הרב הדרי בסיור בת"א

הרב סיני אדלר ב' בטבת

אביו של מיכאל סיטבון ז"ל

מערכת העלון

אחראי תוכן חיים כהן
עורך תוכן עופר סיון

העלון נבנה תוך כדי
תנועה, לכן נשמח לקבל
הארות והערות
Misrad@hakotel.org.il

ישיבת הכתל - היכל וואהל
ת.ד. 603 ירושלים
91006
Tel: 02-6288175
Fax: 02-6271180
www.hakotel.org.il